

Uniwersytet
Wrocławski

Egzamin powinien mieć sens i być sprawiedliwy

Prace Naukowe
Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego

e-Monografie

Seria: Nr 22

Dostęp online: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/40555>

Egzamin powinien mieć sens i być sprawiedliwy

O egzaminowaniu studentów prawa, kandydatów
na aplikantów, aplikantów, doktorantów i innych prawników

Konferencja międzynarodowa
14 grudnia 2012 r., Wrocław

pod redakcją Jacka Mazurkiewicza

Wrocław 2013

Komitet Redakcyjny

Przewodniczący – prof. dr hab. Leonard Górnicki

Członek – dr Anna Trzmielak-Stanisławska

Członek – mgr Bożena Górna

Recenzja wydawnicza:

prof. dr hab. Piotr Machnikowski

**© Copyright by Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego**

Korekta:

mgr Michał Matusiewicz

Projekt i wykonanie okładki:

Thomas Peter Bernfeld

Skład i opracowanie techniczne:

Aleksandra Kumaszcza, Tomasz Kalota eBooki.com.pl

Wydawca

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-61370-49-9

Spis treści

Słowo wstępne	9
WYKŁADY I REFERATY	
PAWEŁ BAŁA	
Pozaaplikacyjne tryby dostępu do zawodu adwokata.....	13
PIOTR JUREK	
Aspekty egzaminu, istota, treść i forma, arbitralność egzaminatora a satysfakcja zdającego	29
WOJCIECH KOTOWSKI	
Z notatnika opiekuna aplikantów zdających egzaminy prokuratorskie. Refleksje z niedalekiej przeszłości	37
ИГОРЬ МИХАЙЛОВИЧ МАЦКЕВИЧ (IGOR MICHAJŁOWICZ MACKIEWICZ)	
Концепция подготовки научно-педагогических кадров	41
MAGDALENA MAZUR	
W kierunku edukacyjnego podejścia do egzaminowania – analiza zjawiska na przykładzie egzaminów organizowanych na aplikacji radcowskiej	45
JACEK MAZURKIEWICZ	
Bezsensownie. niesprawiedliwie. niemoralnie. O egzaminach wstępnych na aplikację notarialną	53
RAFAŁ MIKOŁAJCZYK	
Czy Temida zdałaby w Polsce egzamin wstępny na aplikację?.....	71
MARTA MORDARSKA	
Egzamin z dyscypliny, czyli o innych sensach egzaminowania	77
PIOTR MYSIAK	
O racjonalnym egzaminowaniu	83
MATEUSZ POPIELAS	
Uwagi o egzaminie wstępnym na aplikację.....	89
MICHAŁ STAMBULSKI	
Egzaminowanie prawników jako ceremonia władzy. Perspektywa poststrukturalistyczna	93

АЛЕКСЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ СВИСТУНОВ (ALEKSIEJ ALEKSANDROWICZ SWISTUNOW)	
О введении в практику квалификационного экзамена, дающего право на занятие определенным видом юридической деятельности	101
MACIEJ SZOSTAK	
Nauczanie vs. Egzaminowanie. Przyczynek zaledwie do refleksji nad (bez) lub sensownością nauczania i egzaminowania	111
PIOTR SZYMANIEC	
Egzaminowanie w świetle koncepcji „produktywnego uczenia” (<i>productive teaching</i>)	117
ОЛЕГ АЛЕКСАНДРОВИЧ ЗАЙЦЕВ (OLEG ALEKSANDROWICZ ZAJCEW)	
О научных и научно-педагогических кадров в сфере юриспруденции в Российской Федерации	127
MARIUSZ ZAŁUCKI	
Droga do zawodu adwokata w Polsce i jej skutki – głos w dyskusji nt. sprawdzania profesjonalnych kwalifikacji.....	131
KATARZYNA ŽÁK KRŽYŽANKOVÁ	
Kilka uwag odnośnie praktyki egzaminowania studentów prawa i aplikantów prawniczych w Czechach.....	141
 WYSTĄPIENIA NA FORUM	
NINA BARANOWSKA	
Rola egzaminu w systemie szkolnictwa wyższego.....	151
PATRYCJA CHABIER	
Test jako optymalna forma egzaminowania. Rozważania w świetle teorii i praktyki	155
MARTA CHMURA	
TUTORING – rozważania nad metodą rozwoju potencjału oraz jej adaptacją na polskich wydziałach prawa (wprowadzenie do dyskusji).....	157
ANNA DROZD	
Egzamin może mieć sens, gdy student będzie sensownie przygotowany – o potrzebie dostosowania „uczenia się” do formy egzaminu	167
AGNIESZKA GUZEWICZ	
O zasadności przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego na studia doktoranckie.....	173

KRZYSZTOF JANKOWSKI	
Nie taki test straszny... Egzamin jako pochodna systemu nauczania	177
DANIEL KARKUT	
Umysł bardziej pragmatyczny i analityczny niż odtwórczy	181
MARTA NOWOCIEŃ	
Projektowane zmiany rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji aplikacji notarialnej	185
EDYTA PRZYBYŁEK	
Egzamin sprawiedliwy. A jednak?	189
ANNA STANGRET-SMOCZYŃSKA	
Egzamin a retoryka prawnicza – uwagi na temat kształcenia	191
ROMAN SZUMLAKOWSKI	
Wady i zalety umasowienia szkolnictwa wyższego w Polsce	201
MARCIN ŚLEDZIKOWSKI	
Czy możliwy jest w pełni sprawiedliwy egzamin?	207
MONIKA TENENBAUM-KULIG	
O relacji między formą egzaminu a jego sensownością i stopniem sprawiedliwości oceny – kilka uwag	211
FILIP WĘGRZYN	
Egzamin to nie gra – udzielajmy odpowiedzi z głową	221
ANNA WSZENDYBYŁ	
Jeżeli test, to inna konstrukcja	225
IZABELA ŻUREK	
Niesprawiedliwy system panujący w czasie zdawania na aplikację i absurdy z nim związane	229
ADDENDA	
List Minister Sprawiedliwości Bułgarii do organizatorów konferencji	233
List Ministra Sprawiedliwości Czech do organizatorów konferencji	235
List z Ministerstwa Sprawiedliwości Białorusi do organizatorów konferencji	237
Orędzie do posłów i senatorów RP oraz do Ministra Sprawiedliwości	239

Interpelacje poselskie w sprawie Orędzia.....	243
Interwencja u Ministra Sprawiedliwości zawierająca prośbę o ustosunkowanie się do informacji przedstawionych w Orędziu.....	261
Oświadczenia senatorskie w sprawie Orędzia	263
Interpelacje poselskie dotyczące zagadnień poruszonych w Orędziu, wniesione w 2008 r. i 2012 r.	269
Odpowiedź Ministra Sprawiedliwości na Orędzie	281
Nieprawda, Panie Ministrze! Nasza odpowiedź na odpowiedź Ministra Sprawiedliwości.....	289
Ustawa z dnia o zmianie niektórych ustaw w zakresie dotyczącym aplikacji prawniczych	305
Porozumienie Wrocławskie 2013	315
Testy.....	317
Test C.....	317
Test K.....	331
Wykaz autorów wykładów, referatów, wystąpień i odpowiedzi na odpowiedź Ministra Sprawiedliwości	341

Słowo wstępne

Egzaminowanie studentów prawa i prawników było chyba dotąd w Polsce wyłącznie przedmiotem anegdot. Niekiedy niepozbawionych wartości innych niż te, z którymi kojarzymy zabawne opowieści. Gdy z Jasią Zaporowską, dziś poważną panią rejent, pojawiłem się na egzaminie z ekonomii politycznej socjalizmu, docent Tomasz Afeltowicz przewertowawszy nasze indeksy powiedział: „*Niech pani zada pytanie panu, a pan pani*”. Myślę, że dowiedział się więcej z zadanych sobie przez nas pytań niż z udzielonych mu odpowiedzi. Sens wykraczający daleko poza sztampe egzaminu upatruję też w pytaniu, które na egzaminie z powszechnej historii państwa i prawa zadał mi profesor Leszek Winowski: „*Co zasmuciło władców Austrii w czternastym wieku?*” Ale nigdy nie dowiedziałem się, dlaczego na egzaminie z prawa rzymskiego profesor Jerzy Falenciak, który przez kilkanaście następnych lat, aż do śmierci, był dla mojej rodziny niczym najwspanialszy ojciec, zapytał mnie o to, na co odpowiedzi nie znam do dzisiaj: „*Jaką cesarz Hadrian miał brodę?*” Były kiedyś i takie egzaminy...

Dziś sytuacja jawi się jako dramatyczna. Olbrzymia „produkcja” legislacyjna w Polsce i w Unii Europejskiej jest zupełnie nie do udźwignięcia dla prób jej pamięciowego opanowania. Jednocześnie, dzięki elektronicznym bazom danych, można bez specjalnych kwalifikacji i prawie bez trudu, w ciągu kilku minut, odnaleźć każdy przepis wraz z odpowiednim orzecznictwem, komentarzami i specjalistycznym piśmiennictwem. Zrozumiałe po 1989 r. w tej części świata zachłystnięcie Zachodem zaowocowało zaś między innymi rozpanoszonymi, także na naszych uczelniach, testami egzaminacyjnymi, pozornie użytecznymi, w istocie nadzwyczaj groźnymi.

W ustawowych i ministerialnych regulacjach oraz w praktyce egzaminowania studentów prawa i prawników znalazło się wiele zła, w tym rzeczy karygodnych, także naruszających Konstytucję RP, owocujących rozlicznymi ludzkimi dramataми.

Nie z pokusy intelektualnej rozterki, ale wobec zła dotykającego dziesiątków tysięcy młodych polskich inteligentów zrodził się więc koncept międzynarodowej konferencji poświęconej egzaminowaniu studentów prawa i prawników. Odbyła się ona we Wrocławiu 14 grudnia 2012 r. z inicjatywy Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Fundacji GEO we Wrocławiu oraz Studenckiego Koła Naukowego Audiatur, dzięki wsparciu Rady Izby Komorniczej we Wrocławiu oraz wrocławskiej Okręgowej Rady Adwokackiej.

W przekazywanej czytelnikom dzisiaj książce zawarliśmy wykłady oraz wystąpienia na forum, wygłoszone albo zgłoszone na naszą konferencję. Była to chyba jedna z nielicznych konferencji naukowych z liczną „obsadą” studencką. Nie dla poprawno-

ściowej kokieterii, żeśmy się na to zdecydowali, ale po to, aby ukazać dramatyczny problem także z perspektywy tych, którzy są ofiarami fatalnych dydaktycznych i legislacyjno-ministerialnych pomysłów. Stąd nie tylko pośród publikowanych wykładów, ale przede wszystkim wśród wystąpień na forum, niemało jest tekstów napisanych przez studentki i studentów. Tekstów odbiegających często od naukowej sztammy, ale dzięki temu ciekawych, pouczających, niepowtarzalnych w swym przesłaniu. Umieściliśmy w tej książce także uchwalone jednomyślnie na konferencji Orędzie do posłów i senatorów RP oraz do Ministra Sprawiedliwości, przesłane każdemu z osobna w styczniu 2013 r. A także wniesione przedtem i potem interpelacje i zapytanie poselskie, oświadczenia senatorskie, odpowiedź Ministra Sprawiedliwości na nasze Orędzie oraz naszą odpowiedź na odpowiedź Ministra.

Chcemy, aby nasza konferencja i będąca jej pokłosiem książka oraz wspomniane orędzie stały się inspiracją do szerokiej społecznej aktywności, przede wszystkim młodych ludzi, na rzecz zmiany złych przepisów oraz praktyk egzaminowania studentów prawa i prawników, w szczególności tych, którzy ubiegają się o możliwość odbywania aplikacji. To bez przesady walka o podstawowe prawa człowieka: do wyboru zawodu, do podmiotowego traktowania, koniec końców o prawo do chleba. Gorąco do tego wszystkich zachęcamy i służymy im radami oraz wsparciem, także pod adresem e-mail: egzaminpowinienmiecsens@gmail.com

Moim obowiązkiem jest podziękować tym, którzy bezinteresownie przyczynili się do opracowania tej książki, w szczególności Danielowi Karkutowi, a także Rafałowi Mikołaczykowi i Mateuszowi Popielasowi z naszego Wydziału. Za niemało dni zmitręzonych nad tekstem tej książki w pięknym mieście Wiedniu dziękuję najserdeczniej Basi Bernfeld.

Jacek Mazurkiewicz